

Uit Marcus Tullius Cicero (106-43 v.Chr.) Lofzang op de ouderdom voor Cato uit 44

“Kijk, voor mensen die uit zichzelf niet in staat zijn om goed en gelukkig te leven, ja, voor hen is elke leeftijd moeilijk. Maar zij die al het goede uit zichzelf weten te halen, kunnen nooit iets kwaads zien in wat de natuur nu eenmaal noodzakelijkerwijs meebrengt. Onder wat ik hier bedoel, neemt de levensavond een voorname plaats in. Alle mensen hopen die te bereiken, maar is het zover, dan hebben ze er geen goed woord voor. Zo grillig en absurd is de dwaze mens.”

“Wel, in elk geval ben ik in zoverre wijs, dat ik de natuur als de beste gids gehoorzaam volg alsof zij een godin is. Men kan toch niet aannemen dat de natuur, wanneer de andere levensstadia precies hun plaats hebben, het laatste bedrijf slordig zou afleveren als een luie toneeldichter?”

“Bij al de klachten van bovengenoemde aard ligt de schuld in de manier van leven, niet in de leeftijd. Bejaarden die evenwichtig zijn, inschikkelijk en beschaafd, hebben vrede met hun oude dag. Voor onbehouden mopperaars deugt geen enkel tijdvak van het leven.”

“Mensen die beweren dat bejaarden niet met belangrijke taken bezig kunnen zijn, missen voor die bewering elke grond. Je kunt ze vergelijken met hen die zeggen dat een stuurman tijdens het varen niets doet. Terwijl anderen in de masten klimmen, over het dek rennen, boordwater hozen, zit hij, het roer vast in de hand, rustig op de achtersteven.”

“In het algemeen is het zaak het voordeel van je lichaamskracht te gebruiken zolang die te gebruiken is; is zij weg, verlang haar dan niet terug. Of moeten bijvoorbeeld jonge mensen terugverlangen naar de kindertijd, of als ze wat ouder geworden zijn naar de leeftijd van jongelui? De levensloop is een vast gegeven. De natuur kent maar één weg. Het is heel simpel. Elk levensstadium heeft zijn eigen kenmerk. De zwakte van kinderen, de felheid van jonge mensen, de ernst van de gevorderde leeftijd en de rijpheid van de ouderdom. Zo passen zij in het natuurlijke schema; men moet er te juister tijd van profiteren.”

“Toegegeven, de vroegere kracht hebben ouden van dagen niet meer. Maar lichamelijke kracht wordt dan ook helemaal niet van bejaarden geëist. Onze leeftijd is immers door wettelijke bepalingen ontheven van taken die niet zonder fysieke kracht kunnen worden verricht. Zodoende vergt niemand van ons wat we niet kunnen, zelfs niet het maximale dat we nog wel kunnen.”

Uit *Retorica* Aristoteles (384-322)

“Ze (de jeugd) zijn driftig en opvliegend, geneigd om aan hun boosheid toe te geven. Hun drift zijn ze niet meester: als gevolg van hun eergevoel verdragen ze geen minachting en zijn ze gebelgd wanneer ze zich tekortgedaan voelen. Meer nog dan op eer zijn ze eropuit te winnen, want jeugd begeert de meerdere te zijn, en winnen is een vorm van de meerdere zijn.”

“Meer dan andere leeftijdsgroepen zijn ze gehecht aan vrienden en metgezellen, doordat ze vreugde beleven aan het samenzijn en nog niets beoordelen met het oog op wat hun belang dient, dus ook niet hun vrienden. (...)Wanneer ze verkeerd doen komt hun vergrijp voort uit overmoed, niet uit laaghartigheid.”(...)Doordat ze (de ouderen) een lang leven achter zich hebben waarin ze meer dan

eens bedrogen zijn en meer dan eens fouten hebben gemaakt, en doordat de meeste dingen in het leven van gering allooi zijn, houden ze niets bij hoog en bij laag staande, en blijven ze in stelligheid van beweringen zelfs ver achter bij wat vereist is. Ze denken iets, maar weten niets, zeggen in hun twijfel overal wellicht en misschien bij, en doen al hun uitspraken onder dit of dat voorbehoud, geen enkele volmondig. (...) Vrijgevig zijn ze niet, want één van deze noodzaken is bezit, en ze weten uit ervaring dat het moeilijk is dit te verwerven, en gemakkelijk het kwijt te raken. Ze zijn laf, en voor van alles bang voordat het er is. Hun constitutie is namelijk het tegendeel van die van jonge mensen: die zijn warm, zij afgekoeld.

In deze bloei staat het lichaam van dertig- tot vijfendertigjarige leeftijd, de geest rond het negenenveertigste jaar.

“Het is duidelijk dat het karakter van wie in de bloei van hun leven zijn hiertussenin zal liggen, vrij van het teveel van elk van beide groepen. Ze hebben niet te veel zelfvertrouwen - dat is roekeloosheid - maar zijn ook niet overdreven bangelijk, ze staan tot beide in de juiste verhouding. Ze vertrouwen noch wantrouwen iedereen, ze onderscheiden veeleer overeenkomstig de waarheid. Ze leven niet uitsluitend voor wat eervol is en evenmin uitsluitend voor wat hun eigen belang dient, maar voor beide, en ook niet om zuinig te zijn of om over de balk te smijten maar in een passend evenwicht tussen beide. (...) In het algemeen gezegd verenigen ze in zichzelf alle voordelige eigenschappen die jeugd en ouderdom onderling hebben verdeeld, en datgene waaraan deze te veel of te kort hebben, hebben zij in passende mate.